

Bymiljøetaten
ved Runar Nedregård
Postboks 9336 Grønland
0135 Oslo

Deres ref. 15/07124

Vår ref. 15/51-HW

Oslo, 01.06.2015

Høringsuttalelse: Tøyenvedtaket – Planprogram for Tøyenparken – offentlig høring

1. INNLEDNING

I mai 2013 inngikk Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti en avtale om Munchmuseet og utvikling på Tøyen. To av avtalens punkter berører Norsk Teknisk Museum direkte. I tiden etter 2013 har det blitt utarbeidet flere konseptvalgutredninger. I 2015 kom en overgripende utredning om planprogram for Tøyen. På bakgrunn av dette vil Norsk Teknisk Museum gi sine kommentarer til de planer som foreligger for Tøyen.

I mars 2015 ble forslag til planprogram før Tøyenparken lagt frem. Dette tar opp alle de ulike foreslåtte kommunale investeringene på Tøyen for å gi en helhetlig oversikt og få innbyggernes synspunkter på forslagene. Norsk Teknisk Museum ønsker en satsing på Tøyenområdet velkommen, og bifaller ønsket om at dette blir gjennomført i en åpen og konstruktiv prosess der Tøyenbeboernes ønsker og behov står i sentrum.

Planprogrammet setter følgende effektmål for Tøyensatsingen:

- Et godt liv og god helse for beboerne i byen
- Et godt læringsmiljø
- Gode møteplasser
- God identitet og godt omdømme for byen

Norsk Teknisk Museum mener det er viktig å bedre levekårene på Tøyen. Da er det viktig at barn som vokser opp på Tøyen får tilbud som er tilgjengelige, gratis og trygge. Vi deler synspunktene som er kommet i debatten om planene for Tøyen at tilbudene som utvikles må være for befolkningen på Tøyen, ikke primært for tilreisende fra inn og utland.

Norsk Teknisk Museum deler videre visjonen om et utdanningsløft for Tøyen. Vi ser for oss at Norsk Teknisk Museum kan bidra til å etablere nye tilbud med såkalt "makerspace" på Tøyen og Vahl skole. Her kan barn og unge få utvikle ideer og inspirasjon til kreativitet og praktiske ferdigheter. Museet

tilbyr i dag et vitensentertilbud i verdensklasse til alle Oslos barn, som også befolkningen på Tøyen har god tilgang til, blant annet ved effektiv transport med lokaltog på Gjøvikbanen. Reisetid fra Tøyen til Kjelsås er 7 minutter med toget som stopper rett ved inngangen til museet. Våre skolebesøksstall viser at over 2000 skoleelever fra Tøyenområdet besøker Teknisk museum årlig. Dette bekrefter at Norsk Teknisk Museum og Oslo vitensenter er et godt etablert tilbud også til Tøyen-elevne. I tillegg kan museet og Oslo vitensenter bidra aktivt og konstruktivt med å utvikle lokale tilbud.

Vi ønsker å bygge på eksisterende institusjoner og relasjoner og bidra til å utvikle en akse av ulike tilbud innen tekniske og naturvitenskapelige læringsopplevelser, kunnskapsutvikling, utdanningstilbud, forskning og formidling, fra Tøyen til Kjelsås. Vi har tro på at det brukes ressurser på utvikling av UiO-Naturhistorisk Museum (NHM), at Veksthuset realiseres, og at det bygges ut tilbud som integrerer fysisk aktivitet, læring og naturopplevelser i Tøyenparken. Vi vil redegjøre nærmere for våre ideer senere i dette høringssvaret.

TØYENAVTALEN OG NORSK TEKNISK MUSEUM - OSLO VITENSENTER

Avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen kom som en overraskelse på Norsk Teknisk Museum. Museet hadde ikke vært involvert i diskusjoner eller samtaler om å flytte hele museet til Tøyen, og heller ikke om etablering av et vitensenter på Tøyen. Museet inviterte likevel tidlig til dialog om å bidra til at avtalens intensjoner kunne virkeliggjøres. Ingen av partiene eller noen av de utredende instansene i kommunen tok kontakt med museet for samtaler, med unntak av et kort møte med en av kommunen innleid konsulentgruppe. Det var først etter at museet selv tok initiativ til samtaler at det kan sies å ha blitt etablert en dialog med kommunen.

Kulturdepartementet og Norsk Teknisk Museum har på sin side vurdert flytting til Tøyen, men anser ikke dette for å være et realistisk alternativ. Museets egne besøksanalyser for en etablering på Tøyen viser at besøkstallet ikke ville øke nevneverdig ved en slik relokalisering fra Kjelsås til Tøyen. En flytting av museet ville dessuten bety en betydelig nedbygging av grøntområdene i Tøyenparken ettersom grunnarealet av museumsbygget på Kjelsås er dobbelt så stort som f.eks. Munchmuseet. Å flytte museet til Tøyen ville dermed innebære store kostnader og tap av grøntområder uten at kulturtilbudet i byen ville øke eller at anvendelsen av museet ville øke.

Det er heller ikke aktuelt å la Oslo vitensenter, som er en sentral og fullt integrert del av Norsk Teknisk Museum, separeres fra museet og flyttes til Tøyen. Vitensenteret er en på alle måter fullt integrert del av museet. Vitensenterets formidling og metoder er en del av hele museets formidlings- og undervisningsmodell, og Oslo vitensenters utvikling, drift og struktur er uløselig sammenvevd med alle Norsk Teknisk Museums publikumstilbud, fremtidige planer, faglig fokus og generell utvikling. De ledende tekniske museer i verden har et vitensenter i sin virksomhet, og også i Norge står de kombinerte vitensentre og kulturhistoriske museer sterkest. Å skulle separere Norsk Teknisk Museum og Oslo vitensenter ville være som å skru tiden tilbake minst 30 år.

Flytting av Norsk Teknisk Museum eller Oslo vitensenter til Tøyen er altså ikke et alternativ. Planene for og arbeidet med å etablere et nytt vitensenter på Tøyen har likevel blitt ført videre uten medvirkning fra Norsk Teknisk Museum.

ALTERNATIV

Vår vurdering er at det finnes bedre måter Norsk Teknisk Museum kan bidra til å oppnå intensjonene i Tøyenavtalen enn å flytte museet til Tøyen. Dette tror vi også står i samklang med de ønsker befolkningen på Tøyen har. Norsk Teknisk Museum har ikke forutsetninger for å uttale seg om alle de tiltak som foreslås for å få til en god utvikling på Tøyen, men når det gjelder det foreslåtte vitensenteret og mulige bydelsutviklende effekter av dette, har museet både erfaring og kjennskap til feltet nasjonalt og internasjonalt. Vi kan eksempelvis peke på erfaringer fra tilsvarende prosjekter, som i Paris, hvor vitensenteret La Vilette ble etablert i en park i et område som ble ansett som problematisk. Akkurat som det argumenteres for i Oslo nå var ambisjonen der at vitensenteret skulle bidra til en positiv utvikling i bydelen. Ettersom La Vilette åpnet i 1986 kan man dra nytte av erfaringene derfra. Det fremkommer blant annet at La Vilette som anlegg og vitensenter ikke har bidratt til å reformere den omliggende bydelen i særlig stor grad. Snarere kan det synes som at bydelen har påvirket La Vilette. Lokale behov har overtatt deler av byggets funksjoner slik at det i dag rommer arbeidsformidling, datarom for byens befolkning og møtelokaler for bydelens politiske virksomhet, altså funksjoner som ligger langt utenfor det som kan anses å være et vitensenter.

Et vitensenter på Tøyen med de skisserte ambisjoner kan heller ikke betegnes som et lavterskeltilbud for Tøyens innbyggere. Den driftsøkonomiske modellen tyder på et stort behov for inntekter fra billettsalg. Et vitensenter forutsetter at barn og unge er sammen med voksne enten gjennom et skoletilbud eller som en del av et familiebesøk. Dette er også vår erfaring i Oslo. Norsk Teknisk Museum har ikke gitt ringvirkninger til Kjelsås spesielt i form av etablering av andre tilbud i nærheten. Vi opplever at vi har en viktig funksjon for skolene i Oslo, men elevene på Kjelsås har ikke større nytte av museet enn andre elever i Oslo. Det er viktig for utdanningstilbudet å ha tilgang til et vitensenter i samme by, men ikke i samme nabolag. Formålet for et vitensenter er ikke byutvikling for en bestemt bydel, men å tilrettelegge for kompetanseutvikling for en region.

Vi har notert oss at det i diskusjonene rundt Tøyenløftet har blitt presentert en rekke alternativer til vitensenter: Flerbrukshall, klatrepark, skatepark, muslimsk museum, barnekulturhus, barnekunstmuseum, dyrepark m.m. Det har i prosessen fremkommet at innbyggerne på Tøyen i hovedsak er opptatt av et godt nærmiljø og gode tilbud for dem som bor i området, der park og grøntområder, fritidsmuligheter i form av lett tilgjengelige idrettsanlegg og tilbud knyttet til skolene og eksisterende institusjoner står i fokus. Det synes altså som det kan oppstå uoverensstemmelser mellom effektmålene og det innbyggerne på Tøyen etterspør. Bydelsutvalget i Gamle Oslo peker også på andre alternativer. Museet mener at det er viktig at disse forslagene vurderes grundig, særlig siden mange av disse springer ut fra lokalbefolkningen på Tøyen.

Vi mener at det er uheldig dersom Oslo kommune bruker ressurser på å etablere konkurranse mellom vitensentre i Oslo. Vi er redd resultatet da vil bli to middelmådige tilbud, framfor ett i toppklasse, ettersom verken Norsk Teknisk Museum eller et nytt vitensenter på Tøyen vil kunne legge til grunn det samme besøkstallet som museet har i dag alene. Det vil derfor være bedre å utnytte den gode transportforbindelsen mellom Tøyen og Kjelsås til besøk på Norsk Teknisk Museum enn å etablere et nytt vitensenter på Tøyen. Transporttiden er bare 7 minutter. Med museets og Oslo Vitensenters kompetanse kan det også etableres lokale tilbud.

Sammen med NHM med det planlagte Veksthuset og skolene på Tøyen, ønsker Norsk Teknisk Museum å være med å utvikle Tøyen til å bli ledende på utdanning, organiserte aktiviteter og trygge oppvekstvilkår. Vi mener dette er et bedre alternativ. Det vil gjøre det mer attraktivt for barnefamilier å etablere seg på Tøyen, og bli på Tøyen.

I dette perspektivet blir det tydelig at et nytt vitensenter ikke er svaret. Det vil kreve betydelige ressurser som i liten grad vil bidra til bedre bo- og oppvekstmiljø for barn på Tøyen.

2. OM NORSK TEKNISK MUSEUM

Norsk Teknisk Museum er et nasjonalmuseum med ansvar for å bevare og formidle den tekniske, naturvitenskapelige og medisinske kulturarven i Norge. Museet er også gjennom Oslo vitensenter ansvarlig for å bidra til realfagsrekruttering blant barn og unge.

Et sentralt punkt i museets formålsparagraf er å være "et læreverk for hele landet". Museet er Norges største "skolemuseum" med besøk av over 50.000 skoleelever hvert år. Et flertall av disse kommer fra skoler i Oslo. I overkant av 2000 av disse kommer fra bydelene Grünerløkka og Gamle Oslo. Museet med Oslo vitensenter er altså et godt etablert tilbud også for Tøyen.

Norsk Teknisk Museum har Norges eldste og mest besøkte vitensenter, Oslo vitensenter, med et besøkstall på omkring 250.000 per år. Vitensenteret startet sin virksomhet som Teknoteket i 1986, og har vært pioner og en sterk motor i den vitensenterutviklingen som har funnet sted i Norge de siste årene, og har brakt Norge langt frem internasjonalt når det gjelder vitensenter.

Oslo vitensenter er en integrert del av Norsk Teknisk Museum med delte funksjoner for publikumstjenester, skoletilbud, utstillingsutvikling, drift og vedlikehold m.m. Vitensenterets utstillingsteknikk og pedagogikk anvendes i de fleste av museets avdelinger og større utstillingsprosjekter. Museet og vitensenteret har de siste årene utviklet flere nye og banebrytende utstillinger som har vunnet internasjonale priser.

Særlig gledelig var det at Oslo vitensenter og Norsk Teknisk Museum i 2011 vant "Leading Edge Award" tildelt av verdens største vitensenterorganisasjon ASTC. Dette er en pris som tildeles de institusjoner som gjennom nyskapende formidling leder hele vitensenterfeltet fremover i nye retninger. Det var første gang denne prisen gikk til et vitensenter i Europa. Samme år ble museet for øvrig kåret til Årets museum av Norsk Museumsforbund.

Vitensentret på Norsk Teknisk Museum anvendes også aktivt i museets skolevirksomhet. Alle elever som besøker museet i forbindelse med skolebesøk tilbringer tid i vitensenterdelen. Museet har et ambisiøst skoleprogram som er tett knyttet til skolens ulike læreplaner og har en god dialog med lærere i Osloskolen på flere plan.

3. VÅR VURDERING AV PLANPROGRAMMET FOR TØYEN

Norsk Teknisk Museum ønsker å understreke at vi finner intensjonene som ligger bak avtalen om Tøyen både legitime og gode, og museet støtter disse. I forbindelse med at Tøyen mister Munchmuseet som attraksjon er det viktig at Tøyenområdet tilføres resurser og gis en positiv utvikling langs flere dimensjoner: miljø, barn og ungdom, kunnskap og utdanning, fritid og trygghet. Norsk Teknisk Museum ønsker å bidra til en slik utvikling på Tøyen, og at befolkningen på Tøyen, de som er direkte berørt, er dem som setter premissene for utviklingen.

Gjennom de diskusjoner og samtaler som har blitt ført siden avtalen ble inngått har det også kommet frem mange gode ideer og alternativer til hva som kan gjøres for å utvikle området i en positiv retning. Det viser seg også at det er mange som er engasjert i saken.

Norsk Teknisk Museum kan i hovedsak uttale seg om effektmålene om et godt læringsmiljø på Tøyen. Museet har lenge hatt et godt samarbeid med NHM på Tøyen, og vil i denne sammenheng særlig peke på de kvaliteter og ambisjoner denne veletablerte Tøyen-institusjonen har for alle disse effektmålene. NHM har allerede igangsatt tiltak i samarbeid med Tøyenskolene som er oppfylning av viktige punkter i Tøyenavtalen. Dette viser at også mindre og lite kostnadskrevenne tiltak kan ha stor og umiddelbar effekt. Viktigst er likevel de store og ambisiøse planer NHM har for eksisterende museumsbygg i Botanisk hage, og ikke minst det lenge planlagte veksthuset, som er ferdig regulert og langt kommet i planleggingen. I tillegg kommer et planlagt Klimasenter trolig først på plass ved NHM som en publikumsattraksjon og skoletilbud med fokus på klima og miljø.

Et interaktivt klimasenter og tilsvarende reformerte museumstilbud ved bl.a. Geologisk museum, samt et veksthus som anvender moderne museumspedagogikk og interaktivitet, vil i seg selv komme til å utgjøre et vesentlig tilskudd til læringsmiljøet på Tøyen og det som omtales som Tøyen vitenpark, solid fundert i en tung institusjon som det Universitetets naturhistoriske museum har vært på Tøyen siden 1814. Veksthuset har også utvilsomt svært stort potensial som ny attraksjon for Oslo på høyt nivå både nasjonalt og internasjonalt. Det ville være mye å vinne på å samle krefter om dette prosjektet for å utløse dets fulle potensial.

Det er etter vår mening vesentlig for den videre prosessen å se NHMs planer tydeligere i sammenheng med ambisjonene om Tøyen. Her ligger gode muligheter til å skape en attraksjon, å styrke læringsmiljø og lokale etablerte institusjoner og samtidig ivareta behovet for å bevare og skape flere og bedre grøntområder.

Veksthuset og klimasenter i integrerte funksjoner som svar på ambisjonen om vitensenter vil etter vår mening ligge svært godt i linje med ambisjonen om å gjøre Oslo til en miljøby, og styrke en allerede eksisterende identitet for Tøyen knyttet til Botanisk hage og NHM. Med de erfaringer som finnes med andre ambisiøse veksthusprosjekter rundt om i verden som The Eden i Storbritannia og de nye Væksthusene i Botanisk have i Århus, Danmark er det utvilsomt stort attraksjonspotensiale i disse planene. Det er da også viktig å ha gode omkringliggende grøntområder som samspiller med veksthuset.

3.1 Norsk Teknisk Museums anbefalte forslag for etablering av et vitensentertilbud på Tøyen

Norsk Teknisk Museum vil anbefale en hovedstrategi med tre hovedtiltak for å etablere et vitensentertilbud særlig rettet mot befolkningen på Tøyen, men som også vil styrke Oslo vitensenter og tilbudet til hele regionen:

- Videreutvikle Oslo vitensenter som en del av Norsk Teknisk Museum for derigjennom å gi
 - Utvikling av vitensentertilbud på Tøyen som en integrert satsing i NHM planer for Geologiens hus, Veksthus og klimasenter
 - Etablering av kreative verksteder på lokale skoler i regi av Oslo vitensenters nye Teknoteket - makerspace
 - Lærings- og opplevelsespakker til elever og beboere på Tøyen som omfatter transport og inngang til Teknisk museum og Oslo vitensenter

VITENSENTERILBUD SOM EN DEL AV UiO NATURHISTORISK MUSEUMS STORE SATSING

UiOs Naturhistorisk museum og Botanisk hage har ligget på Tøyen siden 1814. Dette er en solid tradisjon å bygge videre på, og NHM har selv i mange år hatt store og ambisiøse planer for etablering av nye publikumstilbud tuftet på den solide fagtradisjonen og kompetansen som ligger i dette universitetsmiljøet på Tøyen.

Den nye Veksthuset med ulike klimasoner er kommet langt i planleggingen, og nærmer seg byggestart. Jens Ulltveit-Moes støtte til prosjektet knytter seg til et eget senter for fokus på miljø og klimautfordringen. NHM har også konkrete planer for utvikling av Geologisk Museum – Brøgger's Hus, hvor det også er et stort potensial for interaktive publikumstilbud kombinert med vitenskapelig kunnskap om alt fra dinosaurer til oljegeologi.

Norsk Teknisk Museum har et veletablert samarbeid med NHM, og kan bidra til de storslåtte planene med vår kompetanse innen vitensenterutvikling og drift. Det vil gi god ressursbruk å bygge på de solide fagmiljøene i UiO-Naturhistorisk museum og Oslo Vitensenter, og utnytte både de eksisterende og kommende utstillinger, bygg og parkanlegg knyttet til NHM på Tøyen.

Konkret handler dette om to hovedgrep: NHMs museumsfaglige tradisjon gir en museumsopplevelse som knytter an til og introduserer vitenskapelige prinsipper og forskning. Systematikk, samlinger og forskning står sentralt. Vitensentrene står i den samme tradisjonen, men med et utgangspunkt i å skulle tilgjengeliggjøre og popularisere vitenskap og realfag gjennom interaktive installasjoner som lar barn og unge og befolkningen generelt erfare og utforske de samme prinsippene.

Etter vår mening passer disse to tradisjonene utmerket godt sammen. NHM på Tøyen er et ledende museumsmiljø i sin genre, med høy vitenskapelig kompetanse og noen av landets beste formidlere i sin stab. Norsk Teknisk Museum har med sitt Oslo Vitensenter den lengste erfaringen i Norge med utvikling og drift av vitensenteraktiviteter og installasjoner, og har gjennom årtier utviklet publikumsaktiviteter, vitenshow, læringsopplegg og festivalkonsepter som har etablert Norsk Teknisk Museum som et av landets ledende museer og vitensentre.

Kombinasjonen av dette vil kunne gi et bedre museumstilbud på Tøyen enn NHM kan utvikle alene, og et langt bedre og mer rasjonelt vitensentertilbud på Tøyen enn det som kan etableres som et frittstående vitensenter adskilt fra NHM og Oslo vitensenter.

KREATIV SKAPEGLEDE I REGI AV OSLO VITENSENTERS TEKNOTEKET MAKERSPACE

Oslo vitensenter etablerer sommeren 2015 et helt nytt tilbud - Teknoteket - makerspace. Et makerspace er et rom for kreativitet og skapende aktiviteter, fylt av tradisjonsrike verktøy som loddebolter, symaskiner og håndverktøy, og nyskapende verkstedsteknologi som 3D-printere, laserskjærere, elektronikk og roboter. Hit inviteres alle som ønsker å utfolde seg kreativt, og trenger tilgang til arbeidsplass, utstyr og et kreativt miljø som oppmuntrer til skaperglede.

Sentralt i dette er en metodikk med utgangspunkt i håndarbeid, verktøyteknologi og kreativitet støttet av et helt miljø av grupper i hele byen og hele verden, som også egner seg godt til å skape lokale miljøer og grupper. Det vil både være konkrete byggeprogrammer hvor man f.eks. bruker bestemte verktøy eller har konkrete oppgaver, og friere utfoldelse i verkstedet. Hovedvekten da vil ligge på fri skaperaktivitet der deltakerne selv tar utgangspunkt i sin egen kreativitet og får støtte til gjennomføring i Teknoteket, både med utstyr og veiledning.

Målet med Oslo vitensenters makerspace er å inspirere barn og unge til kreativ utfoldelse. Aktiviteten vil bidra til å lære barn og unge å skape selv fremfor å bare være forbrukere. Dette er viktig for å dyrke frem nye generasjoner av kreative hoder som skal skape morgendagens industri og teknologi. Oslo Vitensenter har utviklet konseptet i Norge i samarbeid med Norway Makers og eksisterende miljøer som er en del av maker-bevegelsen. Det vil introduseres på flere av de regionale vitensentrene i løpet av 2015 og 2016. Internasjonalt er dette også på stor fremmarsj.

Norsk Teknisk Museum vil foreslå at vi gjennom vårt Oslo vitensenter bidrar til å etablere tilbud knyttet til en eller flere av skolene på Tøyen, med kurs i Aktivitetsskolen eller på kveldstid, bruk av eksisterende fasiliteter på skolene – og på Teknisk museum og andre åpne verkstedmiljøer. Vitensenteret vil kunne bidra med sin kompetanse som inspiratorer og med praktisk veiledning i kreative prosesser som munner ut i konkrete produkter.

Et slikt tilbud vil også kunne nå eldre ungdom og unge voksne i lokalmiljøet som ikke lenger har tilgang på skolens kunst- og håndverkstilbud. Det gir også en effektiv utnyttelse av eksisterende infrastruktur, og skaper liv på og rundt skolene også etter skoletid.

OSLO VITENSENTER – 7 MINUTTER FRA TØYEN

Norsk Teknisk Museum og Oslo Vitensenter er et veletablert tilbud også til befolkningen og skolene på Tøyen. En spasertur gjennom Tøyenparken til Tøyen stasjon tar 10 minutter fra Munchmuseet, og derfra er det en togtur på 7 minutter til Kjelsås stasjon, hvor Oslo Vitensenter ligger praktisk talt på plattformen.

Norsk Teknisk Museum og Oslo Vitensenter brukes allerede i dag av skolene i bydel Gamle Oslo og bydel Grünerløkka. Fra disse skolene registreres det årlig i overkant av 2000 elevbesøk med et omvisningstilbud. Det betyr at museet og Oslo vitensenter oppleves som et etablert tilbud også for Tøyen.

Norsk Teknisk Museum har en tettere relasjon til enkelte skoler gjennom en veletablert ordning med abonnement. Dette er et tilbud som gjelder for de skoler som ønsker det. Abonnementsordningen er en avtale som inngås mellom museet og den enkelte skole, og dekkes over skolens driftsbudsjett. Om det innføres en slik ordning for alle skolene rundt Tøyen uten kostnad for skolene eller elevene ville det føre til en hyppigere bruk av museet og Oslo Vitensenter også for Tøyen-elevne.

Museet har i tillegg flere etablerte samarbeid både med Ruter og NSB som muliggjør utarbeidelse av pakketilbud til elevene på Tøyen som sikrer gratis transport og bruk av museet og Oslo Vitensenter.

Norsk Teknisk Museum kan også gjennom slike avtaler utvikle egne programmer gjennom sin skoleavdeling og Oslo Vitensenter som er skreddersydd planer og prosjekter ved de lokale skolene, både med bruk av utstillinger, Teknoteket - makerspace, spesialrom og andre fasiliteter på museet, forutsatt at det tilføres ressurser til å gjennomføre slike spesialtilbud. Dette ville likevel kunne gjennomføres for langt lavere kostnad enn etablering og drift av et eget vitensenter på Tøyen.

3.2 Vår faglige vurdering av konseptvalgutredning (KVU) del 1 - Vitensenter på Tøyen

Norsk Teknisk Museum vil kommentere den konseptvalgutredningen som er utarbeidet angående et vitensenter på Tøyen. Denne utredningen henger tett sammen med forslaget til planprogram for Tøyenparken. Museet har latt en ekspert med lang erfaring på destinasjonsutvikling analysere konseptvalgutredningen. Museets synspunkter her baserer seg på denne analysen. Alle kommentarer er likevel museets egne.

BESØKSTALL

I rapporten har man tatt utgangspunkt i besøkstall for utvalgte vitensenter i Norge samt for Norsk Teknisk Museum og sammenholdt dette med befolkningsgrunnlaget i deres områder for å komme frem til en omregningsfaktor. Med denne metoden kommer man fram til et besøkstall på mellom 300 000 og 370 000 per år.

Dette er etter vår mening et meget høyt og optimistisk besøkstall basert på en beregningsmodell som har klare svakheter. Modellen tar ikke hensyn til at et nytt vitensenter på Tøyen, om det bygges, må konkurrere med det allerede eksisterende Oslo vitensenter eller med andre kulturinstitusjoner som finnes i nærheten, i første rekke UiO-Naturhistorisk museum som har egne store planer om nye og forbedrede publikumstilbud.

Munchmuseet har normalt ca. 125 000 besøkende per år, opp mot i overkant av 200 000 med større satsinger som jubileumsutstillingen for Munch. Utredningen legger altså til grunn at et vitensenter på Tøyen kan ventes å trekke 100.000 – 170.000 flere besøkere enn et rekordbesøk på et museum som er attraktiv både for Oslos innbyggere og alle turister som kommer til Oslo.

Norsk Teknisk Museum med Oslo vitensenter har i dag ca. 250.000 besøkende, et tall som har ligget relativt stabilt de seneste årene. Utredningen forutsetter altså at et vitensenter på Tøyen vil ha et stabilt årlig besøkstall som ligger 50-120 000 over besøkstallet på Norsk Teknisk Museum.

Det er i det hele tatt veldig få kulturinstitusjoner som har et besøkstall på over 300 000 besøkende i Norge. Vikingskipsmuseet har 320 000 besøkende per år. Hoveddelen av disse er turister i organiserte turer.

Rapporten legger videre opp til at det er skoleelever som er hovedmålgruppen. Denne målgruppen genererer sjelden store inntekter. Det antas at elevbesøk vil generere gjenbesøk ved at elevene kommer tilbake på fritiden sammen med foreldre og søsken, og da til full billettpris. Grunnlaget for en slik antakelse mener vi er svakt underbygget i rapporten.

Før å oppnå et besøkstall på 370.000 per år vil et vitensenter på Tøyen altså måtte lokke til seg både Oslos egen befolkning, i en grad som overstiger alle eksisterende kulturinstitusjoner i Oslo, og i tillegg må tiltrekke seg turister. Hvordan det siste skal oppnås er uklart. Vitensenteret på Tøyen vil på dette området befinne seg i konkurranse med mer etablerte turistattraksjoner som Holmekollen, Vikingskiphuset, Folkemuseet, Vigelandsparken, og ikke minst det nye Munchmuset i Bjørvika.

Norsk Teknisk Museum vil ikke slå fast at det er umulig å oppnå høye besøkstall ved et vitensenter på Tøyen, særlig ikke i starten. Men vi mener det mangler overbevisende analyser for hvordan et slikt besøkstall skal oppnås, og ikke minst hvordan det skal opprettholdes over lengre tid.

Museet vil også kommentere at med et besøkstall på 370 000 per år vil et parkeringstilbud med 340 plasser være utilstrekkelig, særlig når også NHMs veksthus realiseres.

ØKONOMI

Konseptvalgutredningen skisserer flere ulike alternativer for etablering av vitensenter på Tøyen. Det alternativ som anbefales innebærer en investering på godt over en halv milliard kroner, og et årlig driftsbudsjett på mellom 30 og 60 millioner kroner.

Norsk Teknisk Museum fikk i 2014 et driftstilskudd fra staten på drøye 40 millioner kroner, fordelt på tre ulike departementer. Museet mottar ingen direkte støtte fra Oslo kommune. Det er derfor i og for seg gledelig å konstatere at Oslo kommune nå virker villige til å bidra med betydelige beløp for å styrke vitensenteraktiviteter i Oslo.

Norges Forskningsråd forvalter det såkalte vitensenterprogrammet på vegne av Kunnskapsdepartementet, og gir pr. i dag støtte til ni regionale vitensentre. Den samlede potten er på kr. 44 millioner, hvorav Norsk Teknisk Museum mottar kr. 5 millioner. Etter det museet har fått opplyst er det ikke aktuelt å støtte mer enn ett vitensenter i Oslo.

Den økonomiske driftsmodellen for det foreslåtte vitensenteret er i høy grad avhengig av besøkstallet, fordelingen av dette på ulike kategorier og fortrinnsvis også i besøksgrupper som har høy vilje og evne til å betale inngangsbillett. Norsk Teknisk Museum vurderer det som tidligere anført slik at de forventede besøkstallene er alt for optimistisk beregnet.

Samtidig kan museet basert på egen erfaring konstatere at driften av et vitensenter krever store kostnader i alt fra utvikling og bygging eller innkjøp av installasjoner, drift og vedlikehold av utstillinger og installasjoner som utsettes for intensiv og aktiv bruk, og ikke minst for å holde et kompetent personale som kan sikre en god formidling og et læringstilbud på høyt nivå.

Skal et vitensenter på Tøyen ha mulighet til å bli et godt tilgjengelig lavterskeltilbud for befolkningen på Tøyen kreves det rabatterte inngangsordninger og åpningstider på kveldstid og i helger som både øker kostnadene for å drive senteret og svekker inntektene.

Det er altså en stor risiko for at den beregnede driftskostnaden på 30-60 millioner kroner er for lavt. Usikkerhet knyttet til besøkstall og billettinntekter tilsier at den største delen av driftsbudsjettet må dekkes av midler fra Oslo kommune, støttet av billettinntekter på et fullprinsnivå som vil gjøre vitensenteret til et høyterskeltilbud.

PEDAGOGIKK

En hovedgrunn for å etablere et vitensenter på Tøyen, foruten byutviklingsargumentet, er at det skal styrke realfagsinteressen og kunnskapsnivået i Osloskolen. Dette skal ifølge rapporten gjøres ved å basere seg på "læringsbasert læring", der de besøkende involveres i selve læringsprosessen. Denne typen læring skiller seg ifølge rapporten fra den læring og formidling som vanligvis foregår i vitensentre og museer. Rapporten skiller mellom læringsbasert læring og formidlingsbasert læring.

Måten begrepet formidling anvendes på i rapporten kan få det til å fremstå som at formidling står i motsetning til interaktiv læring. Formidling er etter vår oppfatning overføring av kunnskap uansett hvilken form det skjer i: gjennom lytting, fortelling, interaktive aktiviteter, skapende virksomhet, interessedrevet utforskning, fysisk erfaring eller på annet vis.

Museet mener at den nye pedagogikk som legges til grunn i rapporten er utydelig formulert, og at den så langt det går an å tolke, ikke skiller seg nevneverdig i ambisjonen eller tenkt gjennomføring fra de metoder som alt brukes i museer og vitensentre, inkludert Norsk Teknisk Museum.

Norsk Teknisk Museums pedagogiske modell er basert på det som kalles "Generic Learning Outcomes" (GLO). Modellen er utviklet ved Leicester University i Storbritannia og anvendes ved museer over hele verden. Modellen anvendes også innen forskning og evaluering av museer. Modellen bygger på at elever har ulike lærestiler og at undervisningen, formidlingen og læringsaktiviteter må utformes slik at alle de ulike læringsstilene bringes inn i møtet med elevene. GLO bygger på involvering av elevene og at de skal ha mulighet til å lytte og observere, samtale og ha dialog, utføre aktiviteter og gjøre ting med hendene eller oppleve ting med andre sanser som lukt, hørsel, smak, følelser etc.

Norsk Teknisk Museum og Oslo vitensenters pedagogiske modell er utviklet gjennom en hundreårig erfaring og i faglige samspill mellom museets egne fagfolk, eksterne fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt, og ikke minst med lærere og elever som har funnet det nyttig å besøke museet som en del av undervisningen. Sentralt i museets læringstilbud er et faglig innhold som er realfagsorientert, men også kompletteres med historiske og samfunnsmessige perspektiver på teknologi og realfag. Vi mener denne kombinasjonen av perspektiver gir det beste grunnlaget for å skape forståelse og interesse for realfag, og bidra til rekruttering og utvikling for fremtidens behov.

Dersom det er slik at utredningen har kommet frem til en nyskapende pedagogisk modell, er dette etter vår mening heller ikke noe som nødvendigvis leder til høye besøkstall. Tvert imot vil en ny og ukjent læringsmodell ha behov for å skaffe seg legitimitet og aksept blant brukerne, og risikerer initialt å møtes med skepsis fra lærere og foreldre. Hvordan denne modellens fortrinn i forhold til

andre pedagogiske modeller skal dokumenteres og markedsføres er ikke utredet. Museet mener derfor at en bør være varsomme med å anta at en uprøvd pedagogisk modell kan lykkes eller automatisk leder til høye besøkstall.

NASJONAL FUNKSJON

Oslo vitensenter er i dag et av de ni regionale vitensentrene. Det er en målsetting at de regionale vitensentrene til sammen skal utgjøre et helhetlig nasjonalt tilbud for hele Norge. Et nytt vitensenter i Oslo ville innebære at regionen får to vitensentre, mens andre deler av Norge ikke har noe vitensenter. Museet kan ikke se hvordan det er en rimelig ressursfordeling i et nasjonalt perspektiv, og heller ikke i et lokalt Oslo-perspektiv, som tidligere anført.

Vitensenterprogrammet som styres av Norges Forskningsråd gir tildelinger til de regionale vitensentrene. Forskningsrådet er tydelig på at det bare er ett vitensenter per region som kan få støtte. Grunnlaget for støtten er god organisasjon og robust økonomi, dynamisk og høy kvalitet på virksomheten samt nasjonalt og regionalt samarbeid og nettverksbygging.

Norsk Teknisk Museum konstaterer at museet og Oslo vitensenter oppfyller disse kriterier i aller høyeste grad. Museet mener at Oslo vitensenter gjennom sin integrerte posisjon i Norsk Teknisk Museum har en av de mest stabile økonomiske situasjonene av alle vitensentrene i Norge. Vitensenterets posisjon er ikke bare garantert av vitensenterprogrammet, men også av den tilslutning som Kulturdepartementet gir til at Norsk Teknisk Museum skal drive Oslo vitensenter, og at vitensenteret er en uadskillelig del av Norsk Teknisk Museum.

Oslo vitensenter har vært og er en motor i vitensenter-Norge på grunn av sin historiske foregangsrolle, sin kvalitet og dynamikk. Oslo vitensenter er representert i alle tenkelige samarbeidsorganer nasjonalt og regionalt. I tillegg har senteret også et høyt utviklet internasjonalt samarbeid og er godt forankret i internasjonale organisasjoner.

KONSEKVENSER FOR NORSK TEKNISK MUSEUM

Det er bl.a. gjennom samtaler museet har hatt med representanter fra Oslo kommune blitt anført at konkurranse er bra. Vi skal ikke argumentere mot slike standpunkter, men kan konstatere at det i tilfellet med to vitensenter i Oslo i høy grad vil bli en konkurranse med skattebetalernes penger. Ingen vitensentre i Norge er bærekraftige uten store offentlige tilskudd. Norsk Teknisk Museum mener også at det er usannsynlig at Oslos befolkning plutselig skulle doble sin interesse for å besøke et vitensenter. Om ett nytt vitensenter etableres på Tøyen vil dette derfor med stor sannsynlighet gi merkbare negative konsekvenser for Teknisk Museum. Dette vil direkte ramme Norsk Teknisk Museums store publikum, ikke minst de over 50 000 skoleelever som betjenes av museet og Oslo vitensenter hvert år.

Det er vanskelig å eksakt tallfeste slike konsekvenser, men det hersker ingen tvil om at konkurransen kommer til å innebære en nedgang i besøkstallet på Kjelsås, særlig i en innledende fase når besøkstallet til nye institusjoner av erfaring er høye. Selv om et nytt vitensenter ikke skulle oppnå så høye besøkstall som det skisseres i rapporten, vil Norsk Teknisk Museum etter all sannsynlighet miste besøkende. Hver 10 000 tapte besøkere betyr opp mot en million kroner i direkte tapte inntekter for Norsk Teknisk Museum og Oslo vitensenter.

Det er også slik at et vitensenter på Tøyen ville bety en betydelig økt konkurranse om andre viktige inntekter for vitensentre i form av privat sponsorvirksomhet, støtte fra organisasjoner etc. Et vitensenter på Tøyen ville henvende seg til det samme marked som Norsk Teknisk Museum, og vil da enten kunne oppnå å få sponsorinntekter som flyttes direkte fra Norsk Teknisk Museum, eller oppleve svikt i denne forutsetningen dersom Norsk Teknisk Museum og Oslo vitensenter beholder sin posisjon også i dette markedet.

En alvorlig faglig konsekvens av etablering av et konkurrerende vitensenter på Tøyen vil også kunne bli en oppsplitting av det veletablerte samarbeidet mellom de regionale vitensentrene i Norge og mot internasjonale organisasjoner og miljøer. Et fokus på konkurranse og ressurskamp vil kunne svekke Norsk Teknisk Museum og Oslo vitensenters etablerte posisjon og mulighet til å beholde og videreutvikle rollen som nasjonal motor i vitensenterbevegelsen i Norge.

4. KONKLUSJON

Norsk Teknisk Museum er et nasjonalt museum med ansvar for å bevare og formidle den tekniske, naturvitenskapelige og den medisinske kulturarven i Norge. Museets oppdrag er å være "et læreverk for hele landet". Museet er anerkjent med flere internasjonale priser, og er en motor for Vitensenter-Norge.

Vi ønsker å bidra med vår kompetanse og erfaring til å utvikle Tøyen i tråd med de gode intensjonene i avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen. Vi tror et tettere samarbeid mellom Norsk Teknisk Museum og NHM, sammen med andre tiltak, kan skape et bedre tilbud for befolkningen på Tøyen og hele Oslo med mindre ressurser enn det vil kreve å bygge et helt nytt vitensenter. Det vil også gi et langt mindre bygningsmessig fotavtrykk og bevare mer av det grønne potensialet.

Tøyens barn har allerede et vitensentertilbud lett tilgjengelig som de benytter hyppig, og de kan i tillegg få lokale tilbud ved etablering av makerspace på skolene og en samling om NHMs ambisiøse planer for utvikling av eksisterende og nye tilbud, særlig Veksthuset. En alternativ bruk av ressursene som kreves for å bygge et vitensenter på Tøyen gir rom i budsjettet til mange viktige og lokalt etterspurte tiltak som f.eks. flerbrukshall. Målet må være å løfte oppvekstvilkårene på Tøyen. Det gjøres best ved å satse på tiltak som betyr noe i hverdagen og som er tilgjengelige for alle.

Det er viktig at Oslo klarer å utvikle Tøyen til et enda mer attraktivt bo- og oppvekstmiljø. Gjennom rett bruk av offentlige ressurser, som er gjort tilgjengelig igjennom avtalen om Munchmuseet og utvikling av Tøyen, kan Tøyen få et etterlengtet løft. Det muliggjør en styrking av skolen, utbygging av organiserte aktiviteter, bygging av idrettsanlegg. Summen av flere integrerte aktiviteter og tilbud på Tøyen vil være trygge oppvekstvilkår. Det vil gjøre det attraktivt for barnefamilier å etablere seg på Tøyen og bli på Tøyen. Et nytt vitensenter er ikke svaret for et bedre bo- og oppvekstmiljø for barn på Tøyen.

Norsk Teknisk Museum vil også avslutningsvis understreke vår uro for at et nytt vitensenter på Tøyen kommer til å skape en ødeleggende konkurranse mellom Oslo vitensenter og et vitensenter på Tøyen. Det er i seg selv naturligvis gledelig at Oslo kommune vil bidra til vitensenterbevegelsen som Norsk Teknisk Museum og Oslo vitensenter har vært en pioner for i Norge. Vi mener likevel bestemt at to vitensentre i så kort avstand til hverandre ikke kan fremme noen av dem. Det blir en

konkurranse på skattebetalernes penger som risikerer å gjøre dem begge dårlige i stedet for å få ett bra.

Norsk Teknisk Museum har i det overstående kommet med konkrete forslag som gjør at vi kan unngå en slik uheldig utvikling, men like fullt bidrar til å oppfylle den positive kunnskapsdimensjonen som finnes i Tøyenavtalen. Museet er villig, som vi har understreket helt fra Tøyenavtalen ble offentliggjort, til å bidra konstruktivt til dette dersom kommunen ønsker det.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Hans Weinberger". The signature is written in a cursive style and is positioned above the printed name.

Hans Weinberger

Museumsdirektør